

Ritecz György

MENEKÜLTEKRŐL A SZÁMOK TÜKRÉBEN

Talán kezdhethetném úgy is, hogy Sallai Jánost én 1984-ben ismertem meg, de akkor még nem sejtettem. . .¹ János tanárom volt a Kossuth Lajos Katonai Főiskolán,² majd 10 évvel később, amikor tanulmányt kívántam írni Schengenből, arra gondoltam, hogy akkor lehetek kellően alapos és tudományos, ha a történelmi előzményekre is visszatekintünk, ehhez segítségnyújtást kitől kérhettem volna, aki jobban ért a rendészettörténethez, mint Jánostól. Azóta számtalan közös kutatás és tanulmány született, és nem utolsósorban két közös könyvünk. Közös témánk Schengen mellett a migráció, így most is miről másról írhatnék, mint a migrációról.

Az elmúlt évtizedben nemcsak a közbeszéd része lett a migráció, hanem számtalan tudományos anyag is készült a témában, ezzel együtt is sok esetben pontatlan, vagy egyenesen hamis ismeretekkel, tudással rendelkezik az emberek többsége. Arra vállalkozom a terjedelmi korlátok keretei között, hogy némileg realisabb képet igyekezzek adni az európai menekültek számáról elsősorban a tudományosan elfogadott statisztikai adatok³ segítségével. Bizonyos mértékig példának tekintem azt, ahogy – a Jánossal közös ismerősünk – néhai Szabó A. Ferenc tényekkel cáfolta⁴ a „lélekben 15 millió magyar miniszterelnöke” kifejezés valóságtartalmát.⁵

¹ Mi az a generáció vagyunk, aki látta és talán még emlékszik is *A tanú* című filmre.

² „Azt hiszem, ez egy gyönyörű barátság kezdete”, lásd a *Casablanca* című film utolsó mondata.

³ Már amennyire hihetünk a hivatalos adatoknak (RITECZ 2023b).

⁴ SZABÓ 1991.

⁵ GÁL 2023, illetve KÓNYA 2016.

A MENEKÜLTEK SZÁMÁNAK ALAKULÁSA FÖLDRÉSZENKÉNT

Mindenekelőtt nézzük meg kicsit hosszabb távon, hogyan alakult a menekültek⁶ száma földrészenként.⁷ 1990-ben az úgynevezett „szocialista világrendszer” összeomlásakor Európában 1,3 milliónyian⁸ kértek, illetve kaptak menekültstátuszt. Ez az érték 1995-re⁹ több mint a duplájára (3 millió) nőtt, zömében a délszláv háborúnak köszönhetően. Az ezredfordulóra több mint félmillióval csökkent (2,47 millió) a kontinensünkön élő menekültek száma, a következő évtizedben is csökkenő volt a trend, így 2010-ben már „csak” 1,75 millió főnek kellett menedéket biztosítanunk. A következő évtized – amire az olvasók és a közvélemény is jobban emlékezik – már a menekültek számának drasztikusnak tűnő emelkedéséről ismert. 2015-ben, az úgynevezett tömeges illegális migrációs évben már ismét közel 3 millió (2,82 millió) menekült élt Európában, öt évvel később ez további 1 millióval emelkedett (3,85 millió fő). Az ENSZ (UNHCR) adatai alapján a másik, közzismerten a menekültek célpontjának számító Észak-Amerikában az elmúlt három évtized alatt ugyancsak hullámzó, de az európainak fele-harmada mértékű menekültnek kellett biztonságos életteret biztosítani. 1990-ben 610 ezerről indultak, az ezredfordulón 1 milliót meghaladó, majd 2010-ben a félmilliót (426 ezer fő) sem érte el az ott tartózkodó menekültek nagyságrendje, amely 2020-ra háromszorosára nőtt (1,39 millió fő), de még így is ez az európainak csak a 36%-a.

Afrika és Ázsia alapvetően a – legalábbis az európai – közbeszédben mint migráns-, menekültkibocsájtó térség szerepel, pedig a számok (nem) kicsit más mutatnak. Afrikában már 1990-ben az észak-amerikainál közel tízszer nagyobb menekülttömeg tartózkodott, de még az Európában akkor itt lévő menekültekénél is négyszer több embernek (5,69 millió fő) kellett valamiféle menedéket nyújtani. Az ezredfordulóra és az azt követő évtizedben ez gyakorlatilag megfeleződött, így 2010-ben a „fekete földrészen” 2,7 millió menekült élt, ez még így is 1 millióval volt több, mint az Európában lévő menekültek száma. A helyi

⁶ Sok esetben a fogalmak használata, értelmezése sem egészen korrekten történik, ennek kifejtésére itt nincs mód, így inkább ajánlom Sallai János professzor úrral közösen írt könyvünk érintett részének tanulmányozását (RITECZ–SALLAI 2015) vagy az egyetem tankönyvét (HAUTZINGER–HEGEDÜS–KLENNER 2014).

⁷ Estimated refugee stock (including asylum seekers) – menekültek becsült száma (beleértve a menedékkérőket is).

⁸ UNHCR [é. n.] adatai alapján.

⁹ Csak az ötvenkénti adatokat vizsgáltam most.

fegyveres konfliktusok, puccsok, a szélsőséges szervezetek elszaporodásával az afrikai kontinensen lévő menekültek száma több mint duplájára, 7,45 millióra nőtt 2020-ra, amely az Európában hasonló helyzetben lévők duplája.

Kevésbé közismert, hogy három és fél évtizede (1990) is már több mint 10 millió menekült élt Ázsiában, vagyis közel a nyolcszorosa annak, mint ahányan Európában menekültstátuszt kaptak vagy kértek. Számuk a következő másfél évtizedben is alig csökkent, így 2005-ben is 8,12 millióan kénytelenek voltak Ázsiában menekültként élni. Ezt követően viszont előbb jelentősen, majd drasztikusan emelkedett az Ázsiában biztonságos országot keresők és találók száma, ami nem kis részben az úgynevezett fejlett nyugat (USA és NATO) által indított háborúknak (Afganisztán, Irak) is köszönhető. 2010-ben már 10,54, majd 2015-ben 14,45, 2020-ban pedig 16,15 millióan éltek menekültként Ázsiában, vagyis több mint négyszer annyian, mint Európában.

A MENEKÜLTKÉNT ÉLŐK SZÁMA EGYES EURÓPAI ORSZÁGOKBAN A 20. SZÁZAD MÁSODIK FELÉBEN

Mint láthattuk, a földrészek között igencsak jelentős eltérések vannak a befogadott menekültek számát illetően, és a legnagyobb terhet nem is Európa viseli (mint ahogy sokan gondolnák). Ebből eredően talán érdemes megvizsgálni, hogy Európán belül az egyes államokban hogyan is alakult a menekültek száma. Meg kell jegyezni, hogy a Világbank adatai¹⁰ elvileg 1960-tól lehetővé teszik a vizsgálódást, bár érdemi változások igazán az 1980-as évek második felétől válnak érzékelhetővé az adatokban, az elemzés során kilenc¹¹ európai ország és kontrollként az USA menekültekre vonatkozó adatait vizsgáltam.

Az 1960-as évek elején az említett kilenc ország közül Franciaországban élt a legtöbb menekült, közel negyedmillió (1962-ben 256 740 fő), majd ez lassan, de csökkenni kezdett egészen az 1972-es „mélypontig”, amikor 98 900 menekült ottlétéről szólnak az adatok. Ezután lassú emelkedés volt tapasztalható egészen 1990-ig, amikor 193 ezer főt jeleznek az adatok. Ezen változások vélhetően a francia gyarmatbirodalom összeomlásával is kapcsolatba hozhatók.

¹⁰ The World Bank [é. n.].

¹¹ Dánia, Franciaország, Németország, Görögország, Olaszország, Norvégia, Spanyolország, Svédország, Egyesült Királyság.

Németországban¹² a '60-as évek elején közel 200 ezer (1960-ban 197 ezer) menekült élt. Itt is érzékelhető volt a csökkenés, a németeknél nyilvántartott menekültek száma 1978-ban volt a legalacsonyabb, 83 500 fővel. Majd lassú emelkedést mutatnak a számok, így 1984-re már 126 600 menekültet jeleznek az adatok. 1985-ben, vagyis Gorbacsov hatalomra lépésének¹³ évében indultak el az NDK-ból (Német Demokratikus Köztársaság) jó néhányan, ezt jelzi az évi 475 ezres menekültlétszám.¹⁴ Az ide menekülők, illetve a Németországban menekülteként élők száma ütemesen emelkedett az 1989-es 628 500-ra, majd a „szocialista világtrend” összeomlásával drasztikusan megugrott, 1991-ben már 821 500-an, 1993-ban pedig már 1 418 000-en kerestek és találtak menedéket Németországban, ekkor már nemcsak a „volt NDK” polgárai, hanem más volt szocialista országból és az összeomló Jugoszláviából¹⁵ is érkeztek menekültek.

Visszatérve még a '60-as évekhez, meg kell említeni a közismerten cél- és befogadó országot, az Egyesült Királyságot. Érdekes módon a hatalmas volt gyarmatbirodalomból is relatíve nem olyan sok menekült jelentkezett, illetve élt itt (1960-ban 167 000 fő) menekülteként, vélhetően a legális migráció más formáit használták többen. Lényegében az Egyesült Királyságban élő menekültek száma tartósan 150–170 ezer között mozgott az 1980-as évek elejéig, majd csökkenni kezdett, és 1988-ban volt a legkevesebb (39 755 fő) menekült itt. Ezután némileg emelkedett a számuk, de a „rendszerváltás” időszakában, 1990-ben is csak közelítette a félszázezret (43 625 fő) az itt élő menekültek száma. Vagyis a globalizáció ezen aspektusa a szigetországban lassabban érezte hatását. A többi európai nem említett, de elemzett országban 20–40 ezer között volt az 1960–80-as évek között a menekültek száma, és a 80-as évek közepéig enyhe csökkenés volt szinte mindenhol a tendencia. Talán még megemlíthető, hogy ezen időszakban Dániában és Norvégiában még ennél is kevesebb, 2000–6000 fő menekültet tartottak nyilván. Eközben az Amerikai Egyesült Államokban,

¹² 1992-ig a Német Szövetségi Köztársaság (NSZK) értendő alatta. 1992-től már az (NDK-val) egyesült Németország adatait néztük meg.

¹³ 1985. március 11-én választották meg a Szovjetunió Kommunista Pártjának főtitkárává, majd kezdődött a peresztrojka és a glasznoszty.

¹⁴ Itt jegyzendő meg, hogy a Világbank és a korábban elemzett UNHCR adatai az adott országban (régiónban) élő menekültek számát mutatják, és nem az adott évben új menedékkérelmet benyújtók számát. Általában ez utóbbi adatot szokták publikálni, elemezni, amely nem jelzi, hogy a kérelmező az adott országban maradt-e, illetve hogy megkapta-e a menekültstátuszt, vagyis tartósan abban az országban tartózkodik-e.

¹⁵ Terjedelmi korlátok miatt, illetve mivel a Világbank adatai nem tartalmazzák, így nem elemzem, hogy egyes befogadó országba honnan és mennyien érkeztek az adott időszakban.

amely már korábbról a migránsok kedvelt célországává vált, a '60-as években félmillió menekültet tartottak nyilván, amely szám stagnált egészen 1977-ig, ekkor megugrott, és 1978–79-ben már 734 ezer fő menekültet regisztráltak, ami a salvadori eseményekkel hozható összefüggésbe. Innentől viszonylag hektikusan változott az USA-ban élő menekültek száma, amely 300–700 ezer között változott a közép- és dél-amerikai politikai, gazdasági változások következtében, vagyis teljesen mást mozgást mutat, mint az európai államok adatai, mivel más tényezők befolyásolták. Ezzel együtt megállapítható, hogy a hivatalosan az USA-ban nyilvántartott menekültek száma relatíve magasnak tűnik, de az elemzett kilenc európai ország összesített adatai mindig is meghaladták azt, a '80-as évek második felétől már többszörösen.

A SZOCIALISTA VILÁGRENDszer ÖSSZEOMLÁSA UTÁN

A vizsgált bő fél évszázados időszakon belül a második 30 éves időszak az elemzett országok adatait tekintve igen eltérően alakult. Azt egyértelműen rögzíthetjük, hogy Európában az elmúlt 30–40 évben Németországban élt a legtöbb menekült, bár elég hullámzó tendencia mellett, de végig meghaladta az ott élő menekültek száma az USA-ban élőkét, sok esetben többszörösen. Mint láttuk, a „szocialista világrendszer összeomlását” követően közel 1,5 millió ember talált menedéket a németeknél. Számuk a '90-es évek második felében csökkenésnek indult, az ezredfordulóra 1 millió alá (906 ezer) esett, majd folyamatosan tovább csökkent a számuk. 2006–2012 között lényegében stagnál a 600 ezres szinten. 2013-ban drasztikusan leesett 200 ezer alá (187 545 fő), majd innen emelkedett az itt élő menekültek száma 2016-ra ismét 700 ezer közelébe (669 468 fő). A tömeges illegális migráció folyamánként 2018-ban már ismét 1 millió felett (1 063 835 fő), 2020-ban pedig már 1 210 596 fő élt menekültként Németországban.¹⁶ 2022-ben viszont az orosz–ukrán háború következtében már 2 millió fölé emelkedett (2 075 445 fő) a Németországban menekültként nyilvántartottak száma.¹⁷ A vizsgált országok közül, illetve Európában a második legtöbb menekültnek védelmet nyújtó állam Franciaország volt az elmúlt három évtizedben, de a

¹⁶ Fórizs professzor úr több publikációban vizsgálta a németországi migráció (menekültek) és a bűnözés adatait (FÓRIZS 2019a, 2019b, 2023a, 2023b).

¹⁷ Megjegyzendő, hogy a fogalmi meghatározások, statisztikai nyilvántartások között jelentős ellentmondások akadnak. Lásd: RITECZ 2023a.

menekültadatok tendenciái egy kicsit másként alakultak, mint a németeknél. A franciáknál (ahogy említettük) 1990-ben volt a csúcspont, és a szocialista (világ-) rendszer összeomlása után lényegében egyenletesen csökkent az itt élő menekültek száma, ami azt jelzi, hogy a volt (keleti) szocialista országokból ide kevésbé mentek. Gyakorlatilag 1999–2005 között 130 ezres szint körül stagnált az ott élő menekültek száma, majd ettől kezdve szinte lineárisan emelkedett. Vélhetően az iraki háború okán a térségből a francia kapcsolatokkal rendelkezők jó része ott keresett menedéket, majd az észak-afrikai államokból is, amelyekkel már korábban sajátos kapcsolatot ápoltak a franciák. 2013–2014-ben még a német adatokat is meghaladta a Franciaországban élő menekültek száma (2014-ben Franciaországban 252 248, míg Németországban 216 956 fő menekültet tartottak nyilván). Ezt követően is ütemesen nőtt a Franciaországban élő menekültek száma, így 2022-ben már 612 934 főt mutatnak a statisztikák. 2022-ben az emelkedés 110 ezres nagyságrendű volt (tizedakkora, mint a németeknél), ami azt jelzi, hogy az ukrán menekülni kényszerülők inkább a németeket, illetve a közelebbi országokat preferálták.

A közismerten befogadó és multikulturális társadalom, az Egyesült Királyság, ahogy említettük, relatíve nem olyan sok menekültnek adott védelmet a rendszerváltás időszakát megelőzően, de az ezt követő másfél évtizedben egyre többen kerestek ott menedéket, így az 1989-es 40 ezres szintről 2004-ig fokozatosan a 300 ezres szintre nőtt az ott élő menekültek száma. Ez a szint lényegében 2009-ig meg is maradt, majd csökkenni kezdett a Brit-szigeteken menedéket találók száma. Érdekes módon 2016-ban volt a legkevesebb menekült az Egyesült Királyságban a nyilvántartások szerint (118 973 fő), vagyis a kontinenst megrázó tömeges illegális migrációs hullám nemigen érintette, legfeljebb csak a „másodhullámvás”, amely enyhe növekedésben jelentkezett, ennek köszönhetően 2021-ben közel 140 ezer (137 078) menekült élt ott. 2022 itt is jelentős, közel 200 ezres növekedést hozott, így ekkor 328 989 menekült élt az Egyesült Királyságban, ami arra utal, hogy az ottani kapcsolatokkal rendelkező ukrán vagy inkább az orosz állampolgárok egy része ott kívánt menedéket találni a háború elől.

Az 1980–90-es évek menekültadatai talán még a fentiektől is eltérő tendenciát jeleznek a skandináv államok tekintetében. A svédeknek már 1983-ban megduplázódott az előző évi menekülteként élők száma, így már 43 ezer főről beszélhetünk, ami a következő évben ismét megduplázódott, 1985-ben 90 600 menekültet tartottak nyilván. A következő években is növekedett az ott menekülteként élők

száma, így 1989-ben közel 140 ezer (139 783) menekültet számlált a hivatalos statisztika. Ezt követően némileg megtorpant a növekedés, de 1993–1996 között ismét jelentősen megemelkedett az ott menekültként élők száma, részben a jugoszláv (polgár)háború hatására, 200 ezer körül volt ebben az időszakban az ott menedéket találók száma. A következő 10 évben viszont folyamatosan csökkent a menekültek száma Svédországban, lényegében a németekhez hasonló ütemben és a franciákéval ellentétes irányban. 2007-ben volt egyfajta „mélypont” 75 055 regisztrált menekülttel, majd 2011-ig 80 ezer körül stagnált a számuk, ezt követően megint emelkedni kezdett. Már a tömeges illegális migrációs hullám európai megjelenése előtt elkezdett nőni a svédeknel menedéket találók száma, így 2013-ban 114 172, 2015-ben már 169 516, 2017-ben pedig már 240 954 főt tartottak nyilván menekültként. 2019-ben már 253 787 menekült élt Svédországban, amely szám a Covid-évek alatt stagnált, majd 2022-ben az ukrán–orosz háború kapcsán további közel 30 ezer fővel az eddigi legmagasabb értékre jutott (277 726 fő).¹⁸ A másik két vizsgált skandináv ország, Norvégia és Dánia menekültadatai is eltérnek egy kicsit a kontinensen megszokottól. Ezen két országban a menekültek száma az 1980-as évekig a „futottak még” kategóriába tartozott, vagyis relatíve kevés, néhány ezer főt tartottak nyilván ott élő menekültként. Dániában 1986-tól, Norvégiában 1989-től hirtelen 20 ezer fölé ugrott a menekültek száma, és lényegében egyenletes emelkedéssel a '90-es évek közepén már közel 70 ezren éltek menekültként Dániában (1996-ban 66 371 fő), félszázezren pedig Norvégiában (1996-ban 48 409 fő). A norvégoknál ez az érték egy évtizeden át stagnált is, míg a dánoknál folytatódott a növekedés az ezredforduló utánig (2002-ben 73 600 fő), majd jelentős csökkenés indult, aminek eredményeképpen 2012-re 10 ezres szintre csökkent (11 797 fő) az ott élő menekültek száma. Norvégiában lényegében 2006–2013 között a 40 ezres szinten maradt a menekültként ott élők száma. Ezt követően is alig emelkedett, így a tömeges illegális migrációs időszakban is 60 ezer alatt maradt (2016-ban 59 512 fő), majd 50 ezer körül stagnált, és 2022-ben ugrott magasabb szintre (75 311 fő). Dániában a 2015-ös események lényegében egyszeri duplázódást hoztak (2016-ban 33 501 fő), és 30–40 ezer között maradt az ott élő menekültek száma egészen 2022-ig, amikor is szintén a 70 ezres szintre lépett (67 772 fő).

Közismert Görögország meghatározó szerepe az Európába irányuló menekültek kezelésében, és éppen ezért érdekes az ott élő menekültek számának

¹⁸ Megjegyzendő, hogy egy 10 millió lakosú országról van szó, szemben a korábban elemzett 60–80 millió lakossal rendelkező országokkal.

alakulása. A '60-as évek elején még 15 ezres nagyságrendben éltek menekültek Görögországban, majd a katonai junta¹⁹ hatalomra jutása után ez néhány ezres szintre csökkent, és maradt körül egészen a 2015-ös tömeges illegális migrációs hullámig. 2015-ben már 24 831 főt tartottak nyilván menekültként a görög statisztikák, amely 2016-ra 46 411-re nőtt. 2018-tól 20 ezresével nőtt a számuk, és 2022-ben már 160 761-en éltek²⁰ menekültként Görögországban. Mindenképpen érdemes megemlíteni az Európába irányuló menekültútvonalak másik két „kapuját” is, így a nyugatmediterrán Spanyolország és a középmediterránt meghatározó Olaszország adatait is. Az Ibériai-félszigeten 1990 előtt relatíve kevés menekült élt tartósan, az éves nyilvántartások 10–20 ezer közötti értéket mutattak, egyedül az 1969–1972 közötti időszakban emelkedett 40 ezres szintre, majd ismét visszacsökkent a 20 ezres szint alá, sőt még lejjebb, így éppen 1991-ben tartottak ott a legkevesebb, 4005 fő menekültet nyilván, a számuk gyakorlatilag a tömeges illegális migrációig nem is változott. Ekkor is csak (a többi tagállamhoz képest) minimálisan nőtt az ott élő menekültek száma, így 2016-ban 12 983, 2018-ban is „csak” 20 437 főt jelez a statisztika. 2019-ben viszont ez megugrott 57 751 főre, majd a Covid éveiben 100 ezres szint fölé ugrott (2021-ben 122 539 fő), majd 2022-ben több mint a duplájára nőtt (317 751 fő), pedig ott nem igazán érezte a hatását az orosz–ukrán háború. Olaszországban a másik két mediterrán „kapuországhoz” hasonlóan a szocialista országok rendszerváltásáig nemigen volt jellemző menekültek jelenléte, így az éves nyilvántartások szerint 10–20 ezer fő között mozgott az ott élő menekültek száma. 1993-ban, vagyis némileg a szocialista rendszer összeomlását követően a korábbi többszörösére (1993-ban 50 266, 1994-ben 73 058) nőtt az ott élő menekültek száma, akik zömében a volt jugoszláv államok és Albánia korábbi polgáraiból kerülhettek ki. 1997-ről 1998-ra töredékére (5440 fő) csökkent az Itáliában élő menekültek száma, és ez a következő években is alig változott, vagyis a koszovói válság már nem érezte a hatását itt. A NATO (USA) afganisztáni, majd iraki hadműveleteinek folyamányaként 2003–2008 között intenzíven emelkedni kezdett (12 812 főről 47 059 főre) az Olaszországban menekültként élők száma. Az úgynevezett arab tavaszig 50 ezres szinten maradt a számuk, majd az észak-afrikai államok polgárháborús káoszba forduló helyzete és a tömeges illegális migrációs mozgások eredményeként 2012–2019 között lényegében egyenletes növekedéssel (64 782 főről 207 602 főre) a 200 ezres szintre emelkedett, ezzel Európában a negyedik legnagyobb menekülteket

¹⁹ A junta időszaka: 1967–1974. Delachieve [é. n.].

²⁰ Pedig ez is csak egy 10 milliós ország.

befogadó országgá vált Olaszország. A Covid-években viszont lecsökkent 150 ezer alá, amely tendencia eltér a másik két „kapuországban”, illetve a más elemzett országokban tapasztaltaktól. 2022-ben viszont már itt is a 300 ezret közelíti (296 181 fő) a menekültként élők száma.

KONKLÚZIÓ

A számadatokból jól látható, hogy a világban a menekültek mozgása és jelenléte nem egyenletesen jelentkezik, és az összes menekültként élőknek megközelítőleg a tizede (2020-ban 11,4%) az, aki Európában talál menedéket. Ez viszont nem új keletű, mert a szocialista világrendszer összeomlása óta tartós tendencia, sőt, a '90-es évek közepén és az ezredfordulón ez az arány magasabb volt (16,6 és 14,9%). A vén kontinensen belüli arányok is igen eltérően alakultak, ami időben is igencsak változó képet mutat. A rendszerváltást jóval megelőzően kedvelt célterületté vált a skandináv térség a menekülők részéről, majd egyértelműen Németország vált a célországok „number one”-jává.

Az afganisztáni és közel-keleti háborúk, majd az arab tavasz is alapvetően a menekültügy területén éreztette hatását a legtöbb európai országban, különösen az átlag EU-s állampolgár szintjén. A tömeges illegális migráció következtében pedig mindenhol újabb menekültszám-növekedés generálódott, bár sok esetben ez inkább a korábbi trend folytatásaként jelentkezett. 2022 viszont egy nagyságrendi ugrást jelentett, amely nem csak az orosz–ukrán háború eszkalálódásának következménye volt, de ennek mélyebb elemzésére további kutatásokra lenne szükség.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Delachieve [é. n.]: *Ezredesek – katonai diktatúra Görögországban. Jellegetessége a junta*.
Online: <https://hu.delachieve.com/ezredesek-katonai-diktatura-goeroegorszagban-jellegetessege-a-junta/>
- FÓRIZS Sándor (2019a): Németország 2018. évi bűnügyi statisztikája. In GAÁL Gyula – HAUTZINGER Zoltán (szerk.): *A bűnüldözés és a bűnmegelőzés rendészettudományi tényezői. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*, 21. Pécs, 99–114.
- FÓRIZS Sándor (2019b): Németország 2017. évi rendőrségi bűnügyi statisztikája. In GAÁL Gyula – HAUTZINGER Zoltán (szerk.): *Gondolatok a rendészettudományról. Írások a Magyar*

- Rendészettudományi Társaság megalapításának tizenötödik évfordulója alkalmából.* Budapest: Magyar Rendészettudományi Társaság, 125–136.
- FÓRIZS Sándor (2023a): A rendőri jellegű biztonság megvalósítása Németországban. In GAÁL Gyula – HAUTZINGER Zoltán (szerk.): *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*, 25, 111–117.
- FÓRIZS Sándor (2023b): Migránsok, menedékkérők a 2021. évi német rendőrségi bünyügyi statisztikában. *Magyar Rendészet*, 23(3), 89–99. Online: <https://doi.org/10.32577/mr.2023.3.5>
- GÁL Mária (2023): A 15 millió magyar már Antall József miniszterelnöksége idején is mítosz volt, mára vágyálomnak is merész. *Népszava*, 2023. január 23. Online: https://nepszava.hu/3182664_a-15-millio-magyar-mar-antall-jozsef-miniszterelnoksege-idejen-is-mitosz-volt-mara-vagyalomnak-is-meresz
- HAUTZINGER Zoltán – HEGEDÜS Judit – KLENNER Zoltán (2014): *A migráció elmélete.* Budapest: NKE RTK.
- KÓNYA Imre (2016): *A lélekben tizenötmillió magyar miniszterelnöke.* Online: <https://antalljozsef.igytortent.hu/az-antalli-orokseg/122-a-lelekben-tizenotmillio-magyar-miniszterelnoke>
- RITECZ György (2023a): Irreguláris migrációval kapcsolatos adatok és a biztonság. In GAÁL Gyula – HAUTZINGER Zoltán (szerk.): *A biztonság védelme a rendészetben.* Pécs: MHTT Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport, 219–226.
- RITECZ György (2023b): A kerítés a megoldás? *Szakmai Szemle*, (4), 63–74.
- RITECZ György – SALLAI János (2015): *A migráció trendjei, okai és kezelésének lehetősége.* Budaörs: Hanns Seidel Alapítvány.
- SZABÓ A. Ferenc (1991): A közép-európai haláltánc a számok tükrében. *Világosság*, 32(10), 795–800.
- The World Bank [é. n.]: *Refugee Population by Country or Territory of Asylum.* Online: <https://data.worldbank.org/indicator/SM.POP.REFG?locations=EU>
- UNHCR [é. n.]: *Global Trends.* Online: <https://www.unhcr.org/globaltrends>